

Bază lexicală informatizată. Derivate (2007–2008), coordonat de Cristina Florescu, a fost o continuare a primului proiect prezentat în volum.

Următoarele două proiecte prezentate, *eDTLR. Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic* (2007–2010) (Gabriela Haja) și *CLRE. Corpus lexicografic românesc esențial. 100 de dicționare din Bibliografia DLR alinate la nivel de intrare și, parțial, la nivel de sens* (2010–2013) (Elena Isabelle Tamba), ca și ultimele două, care încheie volumul, *ENeL – European Network of e-Lexicography* (2013–2017) (Marius-Radu Clim) și *DMRIT. Dicționarele multilingve românești. Istoric și tipologie* (2016–2017) (Alina Mihaela Pricop), se înscriu „în seria demersurilor de informatizare a cercetării lexicografice academice din România” (221). Colectivul de cercetare ieșean demonstrează preocupări constante și rezultate promițătoare în acest domeniu.

Un proiect finalizat cu un rezultat excepțional este *Terminologia românească meteorologică științifică și populară a fenomenelor atmosferice. Studiu lingvistic* (2011–2016), coordonat de Cristina Florescu. Volumul publicat în 2015 la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, intitulat *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice*, ca și *Dicționarul fenomenelor atmosferice*, publicat doi ani mai târziu la aceeași editură, inventariază terminologia științifică, precum și cea populară referitoare la fenomenele atmosferice, excerptate din surse foarte variate. Demersul este unul de pionierat, iar domeniul abordat, foarte ofertant. Rigoarea științifică interdisciplinară cu care s-a realizat cercetarea a garantat succesul de care s-au bucurat cele două volume între specialiști.

În ansamblul său, volumul pe care l-am prezentat are menirea de a pune „la dispoziția publicului mai puțin familiarizat cu domeniul elemente prin care se poate înțelege locul și rostul dicționarului tezaur, redactat sub egida Academiei, în cultura noastră, dar și în relație cu alte culturi, apropiate ori mai îndepărtate” (p. 7).

Studiile adunate în volumul la care ne referim completează bibliografia românească de specialitate cu o privire istorică asupra lexicografiei adusă la zi, alăturându-se altor lucrări, semnate de Lazăr Șăineanu, B. P. Hasdeu, Sextil Pușcariu, Mircea Seche sau Gabriel Vasiliu.

COSMINA-MARIA BERINDEI

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21
cosminamariaberindei@yahoo.com

MARIA MARIN (coord.), MIHAI CONȚIU, BOGDAN MARINESCU, CARMEN-IOANA RADU, MARILENA TIUGAN, *Graiurile din Sălaj – Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, București, Editura Academiei Române, 2017, 275 p.

Apărut cu sprijinul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, volumul conține, alături de textele dialectale propriu-zise (p. 77–193), o serie de secțiuni ce constituie partea introductivă, deosebit de importantă: *Introducere* (p. 7–12), *Sigle și abrevieri bibliografice* (p. 13–21), *Lista localităților anchetate și a informatorilor* (p. 23–26), *Harta localităților anchetate* (p. 27), *Studiul lingvistic* (p. 31–64) cuprinzând următoarele aspecte: *Fonetica*, *Morfosintaxa*, *Topica*, *Sistemul diminutivelor în graiul sălăjean*, o pagină dedicată *Concluziilor* (p. 65), și considerații și precizări cu referire la *Transcrierea fonetică* (p. 66–73).

În partea introductivă sunt expuse câteva precizări cu referire la culegerea textelor, elaborarea lucrării, studiul lingvistic, glosarul. În dialectologie, culegerea materialului ilustrativ pentru limba vorbită la nivel dialectal joacă un rol esențial (p. 7). Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, originalitatea folclorului din această zonă, cât și particularitățile graiurilor sălăjene au atras atenția,

dovadă fiind atât publicarea, de către Vasile Vaida (*Material jargon de dialect sălăgian*, în „Tribuna” (Sibiu, 1890, nr. 83 și urm.), a unei liste de cuvinte regionale din Sălaj, cât și elaborarea unei culegeri de literatură populară, însoțită de o serie de elemente lexicale dialectale sălăjene, de către Caba Vazul (*Szilágy vármegye román népe, nyelve és népköltészete*, Beci, Irta..., 1918).

În ceea ce privește metodologia de culegere a textelor, selectarea localităților s-a făcut atât după criteriul vechimii, cât și după criteriul repartiției spațiale. S-a apelat la dicționarul lui Coriolan Suciu (*Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I. A–N; vol. II. O–Z, București, Editura Academiei, 1967–1968), iar textele au fost culese din șase localități, autorii urmărind ordinea de la nord la sud și de la vest la est: Giurtelec (comuna Măeriște), Cristolț, Bălan, Meseșenii de Sus (comuna Meseșeni), Tusa (comuna Săg) și Buciumi (p. 8). Conținutul materialului înregistrat se grupează în două categorii: texte tematice și texte libere. Textele tematice vizează activitățile specifice vieții rurale sau zonei cercetate, iar cele libere relatează întâmplări din viața satului, fie că sunt auzite, fie că sunt trăite. De menționat faptul că au fost chestionați mai mulți informatori, bărbați și femei, ordinea acestora fiind una descrescătoare în raport cu vârsta.

Volumul a fost întocmit într-o primă formă între anii 1977 și 1979, de către o echipă de dialectologi participanți la cercetarea de teren. Dată fiind valoarea materialului dialectal și a studiului lingvistic elaborat pe baza acestuia, s-a ajuns în 2015 la revizuirea lucrării, iar în 2017 la publicarea acesteia.

Studiul lingvistic reprezintă o parte esențială a volumului, deoarece atrage atenția asupra elementelor arhaice, dar și asupra inovațiilor, urmărind trăsăturile comune cu alte zone dialectale. În ceea ce privește corpusul de texte, selectarea lor a urmărit, în primul rând, criteriile lingvistice, gradul de spontaneitate, expresivitate, interesul etnografic etc. (p. 11). Ele au fost selectate după cum urmează: Mihai Conțiu: Giurtelec (alături de Marilena Tiugan) și Meseșenii de Sus; Maria Marin: Bălan; Bogdan Marinescu: Cristolț; Marilena Tiugan: Tusa, Buciumi și (parțial) Giurtelec. De asemenea, verificarea notației fonetice a textelor a fost realizată de către cei patru transcripitori (p. 11).

Corpusul de texte este succedat de un glosar al termenilor dialectali. Glosarul este un instrument de lucru și se constituie „ca un repertoriu de termeni selectați din totalitatea textelor înregistrate”, fie că sunt texte transcrise și apoi introduse în volum, fie că, din anumite motive, respectiv inconsistență lingvistică, nefiind reținute în acest scop (p. 11).

În partea teoretică, referitor la fonetică, autorii volumului subliniază faptul că aceste graiuri din Sălaj ocupă o poziție intermediară între două unități dialectale distincte: subdialectul crișean și cel maramureșean. De altfel, idiomurile din Sălaj prezintă o serie de trăsături specifice fie subdialectului crișean, fie celui maramureșean. Spre exemplu, în localitatea Giurtelec, *u* din diftongul *ua*- se rostește *w* ca rezultat al întăririi caracterului său labial: waricé „oarece, ceva”. Această particularitate a fost înregistrată și în graiurile crișene din Ungaria (p. 33).

De asemenea, morfosintaxa graiurilor este subiectul unui studiu lingvistic care se întinde pe 17 pagini. Autorii volumului subliniază îmbinarea criteriului diacronic cu cel geografic, pentru a indica atât caracterul arhaic sau inovator, cât și discutarea anumitor trăsături și în alte lucrări de specialitate. Spre exemplu, numeralul cardinal cunoaște forme specifice ariei nord-vestice, precum fonetismul arhaic din cuvintele *doauă*, *noauă*. Pentru redarea orei se folosesc construcții de tipul: *pe la doi ceas* „pe la ora două”, *după nouă ceasuri* „după ora nouă”. Pronumele nehotărât *atare* este cunoscut cu același sens în aria sud-vest transilvăneană și în cea crișeană. În ceea ce privește topica, graiurile sălăjene se particularizează prin păstrarea unor elemente arhaice. Numeralesle distributive au o topică deosebită, în care prepoziția dislocă adverbul de numeralul propriu-zis: *tât câte de două videri de miere*.

Autorii dedică *Sistemului diminutivelor în graiul sălăjean* un capitol important în partea introductivă a volumului, întrucât, prin participarea intens afectivă a vorbitorilor la aspectele relatate – fapt vizibil din utilizarea frecventă a diminutivelor –, „graiul din Sălaj este un grai creator care oferă limbajului individualitate și concretețe” (p. 59).

În studiul său din 1929 (*Despre diminutivele românești*, reluat în *Cercetări și studii*, București, Editura Minerva, p. 297–302), Sextil Pușcariu constata că „nota dezmiardătoare este atât de strânsă de diminuție” (p. 300). Astfel, în Sălaj, cel mai productiv sufix diminutival, cu 48 de atestări este *-uț/-uță/-uți/-uțe*, fapt notat de Mircea Farcaș în *Derivarea cu sufixe diminutive în subdialectul maramureșean*, p. 44 (vezi Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu

(eds.), *Lucrările primului Simpozion Internațional de Lingvistică*, București, Editura Universității din București, p. 35–49). La acesta se adaugă, în ordinea frecvenței, așa cum ne arată autorii volumului: -uc/-ucă, -aș/-ași/-așe, -iță/-iți/-ițe, -el/-ei/-ele, -ică, -ioară, -uș/-ușă etc.

În secțiunea *Concluzii* sunt sintetizate trăsăturile specifice graiurilor sălăjene. Autorii fac referire la particularități (arhaisme și inovații) comune cu ariile Crișana, Maramureș, Transilvania de nord sau nordul Bucovinei, particularități întâlnite și în localitățile sălăjene. Chiar dacă elementele arhaice par să predomină, întâlnim și o serie de inovații, în special în domeniul foneticii, definitorii pentru graiurile sălăjene (p. 65).

În următoarea secțiune, *Transcrierea fonetică*, autorii precizează că sistemul de transcriere fonetică se bazează pe cel utilizat pentru *Atlasul lingvistic român* și expun criteriul care a stat la baza delimitării unităților intonaționale, și anume impresia acustică subiectivă, indiferent de structura sintactică și semantică a frazei. Totodată, s-au întrebuințat mai multe tipuri de accente pentru sugerarea intonației.

Ultima parte cuprinde un corpus de texte care stau la baza analizei faptelor de limbă discutate în prima parte a volumului și reprezintă, firesc, partea cea mai consistentă a volumului. Edificator în acest sens este exemplul localității Giurtelec. Autorii au selectat unități tematice semnificative din viața satului, care descriu modul în care se lucra pământul, spre exemplu, *cultivarea grâului*: Cum semănau țărani grâul?; Care era modalitatea de pregătire a culturilor?; Care era modalitatea cultivare a acestuia?. Alte unități tematice, precum: *mămăligă*, *scoacă*, fac trimitere la modul de preparare a mâncărilor.

Un alt exemplu interesant este din localitatea Meseșeni de Sus, comuna Meseșeni. Aici, culegătorul materialului urmărește să prezinte tradițiile locului. În textul *nunta* anchetatorul dirijează discuția pentru a obține mai multe informații, intervenind cu întrebări în relatarea subiectului: *Cum se făcea cununia?* sau *Cum se chemau ăia care chemau la...*, pentru a obține termenul specific *grăitori*. Alte texte tematice precum *câneapă*, *mălai*, *fân*, *pălincă de prune* etc., aduc în prim-plan aspecte referitoare fie la munca agricolă, fie la pregătirea mâncării ori la tradiții și obiceiuri specifice localității. Foarte util, în acest sens, este *Indicele tematic* (p. 195–196) al textelor, care facilitează accesul cititorilor la anumite părți din cuprinsul volumului.

În final, corpusul de texte este succedat de un *Glosar* de termeni din textele dialectale (p. 199–275). De menționat faptul că acești termeni sunt importanți, deoarece pentru zona nordică a dacoromânei nu există, la ora actuală, un dicționar de termeni dialectali, așa cum există pentru graiurile sudice. Termenii care constituie glosarul fac trimitere la fizionomia lexicală a graiurilor cercetate (p. 11).

Apariția volumului *Graiurile din Sălaj – Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar* nu numai că particularizează fiecare localitate cercetată, ci, prin înregistrarea elementelor arhaice și inovatoare, a trăsăturilor comune acestei arii cu alte zone dialectale, precum și a celor individualizatoare, materialul reprezintă un adevărat tezaur de limbă vorbită.

DIANA-CRISTINA TEIERU

Universitatea Babeș-Bolyai

Facultatea de Litere

Cluj-Napoca, str. Horia, 31

dianateieru@yahoo.com

MARIA ȘTEFĂNESCU, *Dicționar român-englez de termeni religioși creștini*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2017, 251 p.

Ca urmare a statutului de instrument de comunicare internațională pe care îl deține limba engleză, sectorul româno-englez este reprezentat în mod activ și diversificat în abordarea lexicografică domeniială, fiind publicate o serie de dicționare specializate din domenii precum: medicină, medicină veterinară, stomatologie, economie, drept, tehnică militară, industrie, agricultură,